

Sygn. akt III PK 75/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 maja 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. G.
przeciwko Uniwersytetowi [...]
o odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 maja 2011 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 11 maja 2010 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

Powód J. G., w sprawie przeciwko Uniwersytetowi [...] o odszkodowanie za wadliwe wypowiedzenie umowy o pracę, wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 11 maja 2010 r. Zaskarżonym wyrokiem Sąd oddalił apelację od wyroku Sądu Rejonowego w L. oddalającego powództwo powoda.

Powód był od 31 sierpnia 2006 r. dyrektorem ds. technicznych, zatrudnionym w pozwanym Uniwersytecie na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Dnia 29 października 2006 r. rektor Uniwersytetu wydał zarządzenie nr 50/2008 likwidujące z dniem 1 listopada tegoż roku stanowisko zajmowane przez powoda i stanowisko dyrektora do spraw technicznych oraz tworzące w to miejsce stanowisko zastępcy kanclerza do spraw ogólnych. Następnie tego samego dnia rektor złożył powodowi 3 miesięczne wypowiedzenie umowy o pracę z powodu likwidacji zajmowanego przez niego stanowiska. Zarządzenie nr 50/2008 rektor wydał z naruszeniem § 90 ust. 3 statutu Uniwersytetu, polegającym na wydaniu go bez wymaganych przez ten przepis wniosku kanclerza i opinii senatu. Sąd Okręgowy oddalając apelację stwierdził, że art. 45 § 1 k.p. jako przesłankę uwzględnienia odwołania pracownika od wypowiedzenia przewiduje naruszenie przez pracodawcę przepisów o wypowiedaniu umów o pracę, a nie jakichkolwiek przepisów. Przepis § 90 ust. 3 statutu nie jest zaś przepisem o wypowiedaniu umów, lecz reguluje sposób wprowadzania zmian w wewnętrznym funkcjonowaniu Uniwersytetu. Nadto zdaniem Sądu Okręgowego nie do przyjęcia byłaby interpretacja § 90 ust. 3 statutu prowadząca do wniosku, że rektor nie może z własnej inicjatywy ustalić regulaminu organizacyjnego i zmuszony byłby do oczekiwania na inicjatywę kanclerza. Prowadziłoby to do odwrócenia hierarchii i podporządkowania rektora kanclerzowi. Nieuprawnione byłoby też przyjęcie, że decyzje rektora uzależnione są od opinii senatu, która ma charakter jedynie niewiążącej konsultacji. Niedochowanie przez rektora wymogów z § 90 ust. 3 statutu mogłoby podlegać kontroli ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego na podstawie art. 36 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.). Skoro jednak

przedmiotowa decyzja nie została usunięta z obrotu prawnego, to ma ona moc obowiązującą.

Na powyższe orzeczenie powód wniósł skargę kasacyjną zarzucając w niej naruszenie prawa materialnego: - art. 45 § 1 k.p. przez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że przepisy Statutu choć są przepisami prawa pracy, to nie są przepisami o wypowiedaniu umów o pracę, w szczególności takim przepisem nie jest § 90 ust. 3 Statutu; - art. 30 § 4 k.p. w związku z art. 45 § 1 k.p. przez ustalenie, że w sprawie nie doszło do naruszenia przepisów o wypowiedaniu umów o pracę i że wypowiedzenie było zgodne z prawem mimo, że wskazana w wypowiedzeniu przyczyna - likwidacja stanowiska pracy nie została formalnie dokonana, bowiem zarządzenie Rektora nr 50/2008 zostało wydane bez przewidzianej Statutem opinii Senatu i bez wniosku kanclerza, a przede wszystkim, gdy wyżej wymienione Zarządzenie wprowadzające zmiany organizacyjne, zostało podane do publicznej wiadomości w dniu następnym po dokonaniu wypowiedzenia umowy o pracę, co łącznie spowodowało, że przyczyna podana w wypowiedzeniu umowy o pracę nie była prawdziwa i rzeczywista; - art. 30 § 4 k.p. i 45 § 1 k.p. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że treść oświadczenia o wypowiedzeniu czyni zadość wymogom konkretyzacji przyczyny wypowiedzenia, a tym samym naruszenie art. 45 § 1 k.p. przez dopuszczenie jej konkretyzacji ex post przy pomocy zeznań świadków, co w kontekście braku spójności między zmianami organizacyjnymi a późniejszym wskazywaniem na potrzeby ekonomiczne, czyni wypowiedzenie nieuzasadnionym, a przez to wadliwym; - art. 45 § 1 k.p. przez jego błędną wykładnię polegającą na utożsamieniu istnienia rzeczywistej i konkretnej przyczyny ekonomicznej z rzeczywistą i konkretną przyczyną wypowiedzenia; - art. 45 § 1 k.p. w związku z art. 3¹ § 1. k.p. w związku z art. 66 ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.) w związku z § 89 Statutu pozwanego poprzez błędną wykładnię przejawiającą się przyjęciem, że złożenie oświadczenia woli w przedmiocie wypowiedzenia umowy o pracę przez rektora, było działaniem zgodnym z przepisami o wypowiedaniu umów o pracę, a w konsekwencji niezastosowanie art. 45 k.p. poprzez uznanie braku podstaw do orzeczenia odszkodowania pomimo tego, że stosunek pracy został wypowiedziany

z naruszeniem kompetencji, a zatem w sposób niezgodny z przepisami prawa; - art. 2, 7 i art. 88 ust. 1 Konstytucji przez przyjęcie, że w państwie prawa akt prawny wywierający skutki prawne w sferze uprawnień jednostki może wejść w życie z dniem podpisania, a przed jego ogłoszeniem. Ponadto w skardze podniesiono naruszenie art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie zarzutu nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji oraz naruszenie art. 227 w związku z art. 217 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie faktu odmowy dopuszczenia dowodu z protokołu posiedzenia Komisji Statutowej z dnia 15 lutego 2008 r. w sprawie zmiany § 90 ust. 3 Statutu oraz porządku obrad posiedzenia Senatu z 17 grudnia 2008 r., które to dowody mimo, że miały istotne znaczenie w sprawie, zostały wadliwie uznane za nie mające takiego charakteru.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga jest niezasadniona. Przedmiotem sprawy jest spór dotyczący wykładni art. 45 § 1 k.p. Przepis ten stanowi, że w razie ustalenia, że wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest niezasadnione albo narusza przepisy o wypowiedzaniu umów o pracę, sąd pracy – stosownie do żądania pracownika – orzeka o bezskuteczności wypowiedzenia, a jeżeli umowa uległa już rozwiązaniu – o przywróceniu pracownika do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowaniu. Nie ma racji skarżący twierdząc, że przepis § 90 ust. 3 statutu Uniwersytetu jest przepisem prawa pracy o wypowiedzaniu umów o pracę. Określa on bowiem sposób zmiany struktury organizacyjnej Uniwersytetu, a przez prawo pracy – zgodnie z art. 9 k.p. – rozumie się tylko te przepisy, które określają prawa i obowiązki pracowników i pracodawców. Zmiany organizacyjne pracodawcy nie należą więc do prawa pracy, mimo że pośrednio kształtują sytuację pracowników. Przepisy regulujące strukturę organizacyjną Uniwersytetu i sposób jej zmian nie dotyczą uprawnień jednostki, stąd ich nieprzestrzeganie nie może stanowić naruszenia przepisów Konstytucji regulujących te uprawnienia w zakresie niedziałania prawa wstecz. Trzeba przy tym zauważyć, że Kodeks pracy nie zabrania złożenia wypowiedzenia umowy o pracę z powodu likwidacji stanowiska pracy przed tą likwidacją ani nie wymienia likwidacji stanowiska pracy jako przesłanki dopuszczalności wypowiedzenia umowy przez pracodawcę. Gdyby istniał przepis stanowiący, że pracodawca może wypowiedzieć umowę o pracę w

razie likwidacji stanowiska pracy, to wypowiedzenie z tej przyczyny podlegałoby ocenie z punktu widzenia zgodności z przepisami o wypowiedaniu umów o pracę w rozumieniu art. 45 § 1 k.p. Ponieważ takiego przepisu nie ma, to znaczenie likwidacji stanowiska – dla oceny zgodności wypowiedzenia z art. 45 § 1 k.p. – rozważane jest w ramach przesłanki „wypowiedzenia nieuzasadnionego”.

O zasadności wypowiedzenia umowy o pracę decyduje ocena społeczna całokształtu okoliczności motywujących to działanie pracodawcy. Tę ocenę weryfikuje orzecznictwo sądowe, przy czym w ostatnich kilkunastu latach podkreśla się w nim, że rozważając zasadność wypowiedzenia trzeba brać pod uwagę nie tylko interes pracownika, ale także zasługujący na ochronę interes pracodawcy. Pogląd, że rzeczywista likwidacja stanowiska pracy uzasadnia wypowiedzenie umowy przez pracodawcę, jest mocno ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Jednocześnie podkreśla się w nim, że nie chodzi tu o likwidację pozorną, polegającą na przykład na zmianie nazwy stanowiska lub nieistotnej zmianie zakresu zadań związanych z danym stanowiskiem. Z tego punktu widzenia w rozpatrywanej sprawie niewątpliwie doszło do likwidacji stanowiska zajmowanego przez powoda, gdyż jego zadania i zadania drugiego dyrektora zostały przeniesione na nowoutworzone stanowisko zastępcy kanclerza Uniwersytetu. Zarządzenie rektora dokonujące te zmiany zostało wykonane i nastąpiła faktyczna likwidacja stanowiska pracy powoda. To zarządzenie zostało wydane przez uprawniony do tego organ Uniwersytetu i weszło w życie. Nie ma podstaw do przyjęcia twierdzenia strony skarżącej, iż z powodu braku wymaganego przez § 90 ust. 3 statutu uprzedniego współdziałania rektora z kanclerzem i senatem nie nastąpiła likwidacja stanowiska pracy powoda. Kwestia tego współdziałania jest wewnętrzną sprawą pracodawcy i jego zaniechanie nie wywołuje skutku prawnego wobec powoda, którego nie łączy żaden stosunek prawny z pominiętymi organami, nie współdecydują one bezpośrednio o jego sytuacji prawnej. W rozpoznawanej sprawie zarządzenie rektora zakończyło procedurę likwidacyjną. Powołane w sprawie wyroki Sądu Najwyższego stwierdzające brak rzeczywistej przyczyny wypowiedzenia w razie likwidacji stanowiska pracy dokonanego z naruszeniem procedury likwidacyjnej dotyczą innej sytuacji (zob. wyroki z dnia 19 września 2002 r., I PKN 445/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 153 oraz z dnia 23 lipca 2008 r., I PK

310/07, LEX nr 500211). Odnoszą się one do likwidacji, której procedury nie kończy zarządzenie o likwidacji stanowiska pracy, lecz wymagane jest jeszcze jego zatwierdzenie przez organ lub podmiot niezależny od pracodawcy. Można więc w tych przypadkach twierdzić, że likwidacja w rzeczywistości nie nastąpiła wraz z wydaniem zarządzenia likwidacyjnego, jako że procedura nie została zakończona. Ponieważ w rozpoznawanej sprawie zarządzenie rektora nie podlegało zatwierdzeniu, to należy przyjąć, że likwidacja stanowiska pracy zarządzona przez uprawniony organ i faktycznie wykonana jest rzeczywistą przyczyną wypowiedzenia umowy o pracę w rozumieniu art. 45 § 1 k.p., mimo naruszenia przez ten organ obowiązku współdziałania z innymi organami pracodawcy przed wydaniem zarządzenia likwidacyjnego.

Złożenie pracownikowi wypowiedzenia z powodu likwidacji stanowiska pracy przed dniem tej likwidacji jest dopuszczalne. Nie jest zasadne wymaganie od pracodawcy, aby musiał z jego złożeniem oczekiwać do dnia faktycznej likwidacji. Oznaczałoby to bowiem, że po dniu likwidacji jest on nadal zobowiązany do zatrudniania pracownika, dla którego nie ma stanowiska pracy przez cały okres wypowiedzenia. Taki pogląd nadmiernie narusza interes pracodawcy polegający na właściwej organizacji pracy i związanego z tym racjonalnego korzystania z pracy osób zatrudnionych. Z drugiej strony ochrona interesów pracownika wymaga, aby - rozsądnie oceniając - zamierzona likwidacja stanowiska pracy była pewna, a okres wypowiedzenia kończył się nie wcześniej niż z dniem likwidacji zajmowanego przez niego stanowiska.

W ocenie Sądu Najwyższego § 90 ust. 3 statutu Uniwersytetu, nie narusza istoty kompetencji rektora przewidzianej w art. 66 ust. 1 i 2 Prawa o szkolnictwie wyższym. Z tych przepisów wynika, że rektor kieruje działalnością uczelni i podejmuje decyzje we wszystkich sprawach dotyczących uczelni, z wyjątkiem spraw zastrzeżonych przez ustawę lub statut do kompetencji innych organów uczelni lub kanclerza. W ramach przewidzianej w art. 81 ust. 1 tej ustawy kompetencji kanclerza do kierowania administracją w zakresie określonym przez statut mieści się jego uprawnienie określone w § 90 ust. 3 statutu Uniwersytetu.

Nie można zgodzić się także z zarzutami powoda w przedmiocie naruszenia przepisów postępowania art. 227 i 217 k.p.c. Nie ulega wątpliwości, że sąd

dokonuje oceny zebranego materiału dowodowego według własnego przekonania, a przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. W świetle przyjętych przez Sąd ustaleń (w szczególności okoliczności, że przedmiotowa opinia Senatu miałaby charakter niewiązący, a Zarządzenie nr 50/2008 r. istnieje w obrocie prawnym i jest wiążące) zbędnym stało się przeprowadzenie dowodów z protokołów posiedzenia senackiej komisji statutowej i porządku obrad Senatu. Zatem słuszna była decyzja o odmowie dopuszczenia dowodów powołanych w celu udowodnienia okoliczności nie mających dla sprawy istotnego znaczenia w rozumieniu art. 227 k.p.c. Z kolei naruszenie przez sąd drugiej instancji przepisów postępowania polegające na niewzięciu pod uwagę nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji stanowi usprawiedliwioną podstawę kasacyjną z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. tylko wtedy, gdy mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. W niniejszej sprawie fakt, że matka Sędzi orzekającej w pierwszej instancji była zatrudniona u pozwanego jako zastępca dyrektora biblioteki, w ocenie Sądu Najwyższego, nie miał wpływu na wynik sprawy, skoro do tej jednostki organizacyjnej nie były skierowane działania reorganizacyjne.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁴ i art. 98 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.